

Finnsk offentlig tannbehandling til alle

Det skjer en stille revolusjon i Finland i disse dager: Hele befolkningen får adgang til subsidiert offentlig tannbehandling. Tidligere var dette et privilegium forbeholdt de unge, de som var født etter 1955. Finske tannhelseforhold ligner mye på våre, men med noen vesentlige ulikheter. Sønn som at det er en grunnfestet forestilling at det holder å pusse tennene en gang om dagen; resten av tannstellet kan man ordne med tygggummi. Tidende møtte Eeva Widström ved Stakes (forsknings- og utviklingscentralen för social- och hälsovården) i Helsinki.

– Har dere virkelig kapasitet og økonomi til å tilby hele befolkningen offentlig gratis tannbehandling?

– Nei. Vi har ikke kapasitet til alle, og ikke helt gratis. For å være helt konkret: Det som skjer her i Finland nå er et resultat av at vi så et behov for å legge om og effektivisere den offentlige tannhelsetjenesten etter en gjennomgang i årene 1998–2002. Det vi så var at tross for at barn og unges tannhelse var kolossalt forbedret fra 80- til 90-årene, og at den forbedringen stadig fortsatte, var det slik at det var de samme gruppene som fikk tilbud om offentlig tannbehandling. Samtidig har vi sett en utvikling der en stadig mindre andel av den voksne del av befolkningen er tannløs, tannløshet har vært mye mer utbredt her enn i de andre nordiske land. Det vil si at den voksne delen av befolkningen etter hvert får et økt behov for behandling. Derfor besluttet vi, gradvis, å tilby hele befolkningen tilgang til subsidiert offentlig tannbehandling. Likeledes subsidierer vi også privat tannbehandling, men her må pasienten dekke en større del av kostnadene til behandling selv. Utgifter til protetik dekkes ikke. Trygdefinansieringen dreier seg om det vi vil kalle basistannbehandling. Men det offentlige vil ikke ha anledning til å foreta regelmessig

Eeva Widström har fin utsikt ved Stakes (forsknings- og utviklingscentralen för social- och hälsovården) i Helsinki. Lyse utsikter er det også for finsk tannhelse, nå når landet ser seg økonomisk i stand til å tilby alle innbyggere subsidiert tannbehandling.

eller rutinemessig behandling av alle pasienter, så her blir det snakk om å prioritere de mest pleietrengende først. Tanken er at tilbudet om tannbehandling på sikt skal bli mest mulig likt det øvrige helsetilbudet, der hovedvekten er basert på et offentlig tilbud, mens det private er mer supplerende.

– Er det god geografisk spredning på tannlegene i Finland?

– Ja, den geografiske spredningen er

nokså god, men det er vanskelig å få tannleger til å ta jobb og bosette seg på små steder. Det problemet er kommet for bli, så det får vi løse på en annen måte i fremtiden, for eksempel ved at tannlegene ansettes ved større sentra, og at de reiser ut til småstedene for eksempel én dag i uken. Ellers har vi ingen problemer med å rekruttere tannleger til offentlige stillinger i Finland. Det er populært å jobbe offentlig. Den siste

tiden har vi ansatt mellom 150 og 200 nye tannleger, både for å kunne ta det økte presset som kommer når vi tilbyr behandling til flere aldersgrupper, og også fordi det har vært stillingsstopp en lang stund, da landet var i økonomisk krise.

– Hva er forholdet mellom privatpraktiserende og offentlig ansatte tannleger?

– Av 4 800 tannleger er 2 000 offentlig ansatt, 2 100 driver privat praksis på heltid, 600 jobber privat deltid og 100 er lærere eller byråkrater. Disse skal betjene en befolkning på drøye fem millioner. Per i dag behandler de offentlig ansatte tannlegene 1,8 millioner pasienter hvert år, 900 000 barn og omtrent like mange voksne. De private behandler rundt en million pasienter årlig, men her er statistikken noe mangelfull.

– Hvor mange tannpleiere finnes det i Finland?

– Da myndighetene oppdaget at tannlegetilbudet var ulikt fordelt i landet, og at det enkelte steder var umulig å få offentlig tannbehandling, mens man andre steder ikke kunne få noe annet, besluttet man å utdanne flere tannpleiere for å frigjøre mer av tannlegenes tid. Det var lite populært blant tannlegene. I dag finnes det 1 100 tannpleiere i arbeidsfør alder i Finland, hvorav kanskje 900 er yrkesaktive. Flere av dem arbeider deltid. Vi har fire læresteder for tannpleiere og utdanningen tar tre og et halvt år. Min oppfatning er at tannpleiernes kompetanse på langt nær utnyttes fullt ut. Etter min mening har tannpleierne etter sine tre og et halvt år med odontologisk utdanning kompetanse til å overta det meste av barnetannpleien og mye av eldretannpleien. Dessuten har vi en 350 kliniske tannteknikere som har et stort marked i det tannløse Finland. De har hittil begrenset sin virksomhet til heltproteser, men nå diskuteres det om de også skal få lage delproteser.

– Hvor mange læresteder har dere for tannleger, og hvor mange tannleger utdannes hvert år?

– Etter 1998 har vi to læresteder for tannleger i Finland, Universitetet i Helsinki og Universitetet i Oulu. Tidligere var det fire læresteder, men nå har vi lagt ned i Kuopio og Turku. Samtidig ble antallet nyutdannede tannleger redusert fra 130 til rundt 80 per år. Med det utdannes det nå like mange tannleger som tannpleiere per år i Finland.

– Stemmer det at all klinisk undervis-

ning er tatt ut av fakultetene og lagt til den offentlige tannhelsetjenesten.

Hvilke erfaringer har dere gjort dere etter den omleggingen?

– Ja, det er riktig. Tannlegeutdanningen er i så måte blitt lik medisinerutdanningen. Det ser ut til å fungere godt, men jeg synes det er litt tidlig å si så mye om akkurat det, for ordningen er foreløpig relativt ny, det er bare et par år siden vi la om. Det vi kanskje ser er at det er blitt tyngre å rekruttere undervisningspersonell til de odontologiske lærestedene. Det kan se ut som om universitetsstillingene har fått lavere status etter at klinikkundervisningen forsvant fra lærestedene.

– Du kjenner forholdene i de andre nordiske land, hva vil du si er det mest kuriøse eller særpregede for Finland sammenlignet med for eksempel Norge?

– Jo, jeg har vært med i det nordiske samarbeidet i mange år. Vi finner føler i grunnen ofte at vi faller litt utenfor, og at de andre synes vi er litt merkelige. Mens danskene, svenskene og nordmennene sitter og prater i vei, sitter vi der litt tause og i utkanten. Sånn har det alltid vært. Og når man lever isolert, kan man komme til å finne på litt merkelige ting. Her i Finland har vi for eksempel et system for tannregulering som de ikke har i noe annet land. Vi begynner med tannregulering allerede på melketennene. Det er veldig ressurskrevende og svært lite hensiktsmessig. Også har vi den finske forestillingen om at Xylitol er et godt forebyggende middel. Det har gjort at mange finner begrensene seg til å pusse tennene bare én gang om dagen og ellers tygger tyggegummi.

Nå får vi se hvor lenge det varer. Finland er etter hvert godt etablert som EU-land. Mange vil si at landet er en slags flinkeste gutt i unionsklassen, med europeisk entusiasme på alle fronter og rask overgang til ny valuta. Selv er Eva Widström president i både The Council of European Chief Dental Officers og The European Association of Dental Public Health, så helt isolert er man ikke lenger på tannhelsesiden i det finske byråkratiet.

Tekst og foto: Ellen Beate Dyvi

Mest tannteknikk

Flest tannleger

Kvalitet	•
Service	•
Pris	•

ARTINORWAY
Postboks 2031 Grünerløkka
0505 Oslo

Telefon 22 38 00 90
Telefax 22 37 24 86
postmaster@artinorway.no
www.artinorway.no